

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél
100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Esperesi székfoglaló beszéd. Dorogi Lajos. — Iskolaügy. Tanügyi jelentés Hajdú-vármegye 1889—90. iskolai évi népoktatási állapotáról. — s — s. — Közügyein k. Tiszántúli egyházkerületi tavaszi közgyűlés. Referens. — Egy pár szó a m.-szigeti gymnasium tanári karától. Gyöngyösy László. — Hangok a nagyszalontai egyházmegyéből. Vadas Gyula. — Az igazság érdekében. S. J. — Mi hát az igazság? Joó István. — A beregi missió köréből. Szolyvai. — Nekrológ. Papp Arthur. Havas Gyulától. — Különfélék. — Hirdetések.

Esperesi székfoglaló beszéd.*)

Nagytszt. s Tek. Egyházmegyei Közgyűlés! Meghatva állok a nagytszt. s tek. egyházmegyei közgyűlés színe előtt. Meghatva azon nagy veszteség tudatában, mely egyházmegyénket boldogult esperesünk, Székely Károly halálával pótolhatatlanul érte; meghatva még inkább azon gondolat által, hogy az ő kezéből kiesett kormánypálczát az egyházmegye többségének akarata folytán nekem kell felvenni, nekem kell folytatni, végezni a munkát, mit ő közel nyolcz éven keresztül közmegelegedésre végzett, teljesített; azon gondolat által, hogy „a ki fénylett közöttünk, mint a nap“, „a ki fejünk koronája volt“, nekem — semminek kell utódjának lennem!

Azon percztől, azon pillanattól fogva, a midőn szárnyra kelt a hír, hogy egyházmegyénk egyházainak többsége engem akar ültetni a díszes esperesi székbe, — az ahhoz kötött számos és minden tekintetben fontos teendőknek, azokkal szemben saját gyarlóságomnak, erőtlenségemnek gondolata, egyfelől — a kötelesség tudata, érzete, másfelől — „mint őszzel a felleg a napsugarat“ — egymást üzte, egymást váltogatta bennem szakadatlanul. Az első sarkalt, sűgalt, ösztönzött. hogy térjek ki a nem érdemelt bizalom elől, engedjem át a tért másoknak, nálam minden

*) Elmondott T.-Roffon, 1891. április 30-án, a heves-nagykunsági egyházmegye közgyűlésén.

tekintetben érdemesebbeknek, kik, mit én alig tehetek, a kívánalomnak, várakozásoknak megfelelni képesek leendnek. Az utóbbi, a kötelességérzet pedig ezzel szemben intett, buzdított; egyik halhatatlan koszorúsunk eme szavaival parancsolt mintegy: „küzdj és bízva bízzál“. És én engedtem e parancsnak, elhatároztam magamban, — mit most szóval is nyilvánítok, — hogy a csekély személyemet érdemetlenül ért megtiszteltetést — lelkem mélyéből, szívem egész melegével megköszönve, a felém irányult bizalmat — elfogadom s az esperesi hivatalra magamat ezennel felajánlom.

Hivatalos eljárásaimban, — hogy erről is szóljak néhány szót, — mint eddig a multban, a jövőben is: józan haladás, rendszeretet, pontosság, hűség, kellő szigorral párosult igazságosság fognak vezérelni, irányítani. Kellő gondnal felügyelek tehát, hogy minden gyülekezetünkben, mint a törvény is rendeli, „egyházunk hitelvei megtartásának“. Egész szigorral fogom ellenőrizni, hogy az egyházak és iskolák javai, alapítványok, hagyományok céljuknak, rendeltetésüknek megfelelőleg hű sáfárok által kezeltessenek, azokról a számadások évenként idejében elkészíttessenek s felülvizsgáltassanak. Mint eddig a multban, mint közel 21 évi lelkészkedésem alatt, ezután is előszeretettel fogok viseltetni egyházaink veteményes kertjei, az iskolák iránt, s rajta leszek minden erőmmel, tehetségemmel, hogy azokban a hazának minden leendő polgára és polgárnője, az egyháznak, a társadalomnak minden gyermeke, minden tagja a szükséges vallásos és tudományos ismereteknek bírására eljusson. Mindent elkövetek tehát, hogy mind a szülék szülei, mind az iskolát fentartó testületek közművelődési, mind az iskolákban működő tanító testvéreim magasztos, következményeiben nagyon is fontos kötelességeiket, hivatásukat híven, pontosan, lelkiismeretesen betöltsék, teljesítsék. Szóval: egyházmegyénk felvirágzása, anyagi és szellemi téren előhaladása lesz főgon-

dom, s ennek eszközölhetéseért „semmit sem gondolok, az én életem is nem lesz nekem drága“, csak hogy elérhessem a célt. Mit a meghallott szavakban feltüntetni szerencsés valék.

Mindez azonban csak ígéret, hogy meg is valósuljanak, egyházunk, iskoláink épülete kormányzásom alatt csak egy homokszemmel is erősbödést vegyen: egész tisztelettel, őszinte bizalommal, szíves szeretettel kérem egyházmegyénk összes egyházi és világi tagjait, tisztviselőit, a mélyen tisztelt tanácsbíró urakat, szeretett lelkésztársaimat, tanár, tanító, énekvezér és gondnok urakkal egyetemben, hogy nagybecsű támogatásukat, jóakarató pártfogásukat ne tagadják meg tőlem, kinek arra oly nagy szükségem lesz! Kérem különösen kiváló tisztelettel Nagyságodat, ez egyházmegye páratlan buzgóságú, bölcsességű, hithűségű vezérért, kormányzóját, ki annyi vészszel, viharral szembe szállott már, s egyházmegyénk hajóját azok között is mindenkor helyes irányban tudta vezetni, kérem, hogy azt a jóakaratót, azt a jószívűséget, melylyel eddig érdemtelenül elhalmozni kegyeskedett: ne tagadja meg tőlem ezutánra sem, ki ím' ígérem, hogy minden igyekezettel rajta leszek, hogy „elvégezhessem az én futásomat“ s méltóvá tegyem magamat úgy Nagyságod, mint az egész egyházmegye csekély személyem irányában nyilvánult bizalmára!

Te pedig kegyelemben és áldásban kifogyhatatlanul gazdag Isten, áraszd áldó kegyelmedet reánk! Közöld velünk a békesség, a szeretet, az egyetértés lelkét, hogy annak boldogító voltát érezve, munkáljunk szüntelen, munkáljunk mindnyájan anyaszentegyházunk jólétén, felvirágzásán. Ámen.

Dorogi Lajos.

Iskolaügy.

Tanügyi jelentés

Hajdú-vármegye 1889—90. iskolai évi népoktatási állapotáról.

E cím alatt Kiss József kir. tanfelügyelő úrtól egy 12 lapra terjedő füzetke jelent meg, mely az említett vármegye népoktatási állapotát (Debreczen kivételével, mint a melyről külön nyomtatott füzet jelent meg s lapunkban, épen az előző három számban már ismertette volt), 16 különböző czikkben röviden, de oly szabatosan és világosan tárja elénk, hogy e tekintetben, — bátran mondhatjuk, — csaknem páratlan. Tekintve, hogy Hajdú vármegyében, Debreczent nem is számítva, 81 elemi iskola közül 50 ev. ref. felekezeti s 21,928 tankötelesből 17,516 ev. ref. vallású; tekintve továbbá a királyi tanfelügyelő úrnak, felekezetünk buzgó tagjának, közönségesen ismeretes példás egyháziasságát, s úgy általában a népnevelés, mint különösbbe felekezeti iskoláink érdekében, hosszú idő folyamán kifejtett odaadó, sikeres fáradozását: kellőleg

indokolva találjuk azon igyekezetünket, hogy kivételesen, — a mennyire t. i. lapunk szűk tere engedi, — nem elégszünk meg az említett füzetke statisztikai adatainak száraz felsorolásával, hanem lövebb és tüzetesebb ismertetésbe bocsátkozunk.

A tanügyi jelentés 1-ső czikke szól a vármegye területéről és népességéről. E szerint Hajdú vármegyében 2340-9 □ kilométer területen, 20 községben, az 1891. évi népszámlálás szerint, 134,142 ember lakik. (A lakosság száma Debreczennel együtt = 191,137).

A 2-ik cikk az iskolák számát sorolja elő. Van ugyanis a vármegyében 81 elemi iskola. Ezek közül, mint fentebb mondva volt, 50 ev. ref. felekezeti, még pedig 22 fiiskola, 21 leányiskola, 7 vegyes iskola. Van továbbá 14 római, 4 görög kath., 11 izraelita felekezeti és 2 községi elemi iskola. Ezeken kívül 1 községi polgári fiiskola, 3 iparos, 68 ismétlő és 3 kisdóvoda.

Egy iskola 28·5 □ kilométerre, 1635·8 lakosra, 267 tankötelesre és 242 iskolába járóra esik. Egy-egy község 4·1 iskolát tart fenn.

A 3-ik cikk a tankötelesek számáról szól. Ezek összes száma 21,928, s közülök 17,516 ev. ref., 1990 római, 1262 görög kath., 18 ágostai hitvallású, 1137 pedig izraelita. A tankötelesek a lakosság 16·3%-t teszik ki. Ezer lakosra esik 163·6 tanköteles, — és így a tankötelesek száma 519-czel több, mint az előző iskolai évben.

A következő cikk az iskolába járók számát mutatja. Tényleg iskolába jár 20,038 tanuló, vagyis 832-vel több az előző évinél. Az iskolába járók vallás szerint így oszlanak meg: ev. ref. 16,119, róm. kath. 1698, gör. kath. 1146, ágost. 18, izr. 1047. — Iskolába járt tehát az ev. ref. tankötelesek 92·7%-a, a róm. kath.-é 85·3%-a, a görög kath. 90·7%-a, az ágost. hitv.-é 100%-a és az izraelitáké 92%.

Ezer lakosra esik 149 tényleg iskolába járó, kik is valamennyien magyar anyanyelvűek.

— s —

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Tiszántúli egyházkerületi tavaszi közgyűlés.

Tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk folyó hó 21-én d. e. 9 órakor kezdte meg tavaszi közgyűlését szokott helyén, a debreczeni főiskolai díszteremben. A nagy számban összegyűlt közgyűlési tagok elhelyezkedvén, Vályi János főgondnok úr bejelentette, hogy egyházkerületünk érdemes püspöke, főtisztelendő Révész Bálint úr gyöngékedése miatt nem jelenhetvén meg a gyűlésen, törvényeink értelmében a legidősebb esperes, nt. Kiss Áron úr kérendő föl az egyházi elnöki tiszt viselésére. A nevezett nt. esperes úr erre elfoglalván az elnöki széket, buzgó imádságban kérte le Istennek áldását az egyház és az iskolák ügyében működendő gyűlés munkáira. Imádkozás után néhány szóval megnyitván a gyűlést, igazoltattak a meg nem jelent tagok s bejelentetett, hogy Ritoók Zsigmond és Szeremlei Sámuel közgyűlési tagok, egyik halaszthatatlan hivatali teendői, a másik családi gyászja miatt nem jelenhetnek meg a közgyűlésen.

Székely Károly h.-n.-kunsági esperes halála, helyettesítése bejelentetvén, felolvastatott az illető egyházmegyei köz-

gyűlés jegyzőkönyvének azon pontja, a mely szerint az elhunyt helyére esperesül Dorogi Lajos kisujszállási lelkész választotta meg. A nevezett esperes úr elnöktársa, Horthy István egyházmegyei gondnok úr által bemutatván a közgyűlésnek, leteszi hivatali esküjét, majd lelkes szép beszédben fölajánlja magát a munkára, melynek végezésére őt egyházmegyéjének bizalma elhívta. Az éljenzéssel fogadott beszédre a közgyűlés részéről az egyházi elnök válaszolt. Egyházkerületi főjegyző bejelenti Soós Gábornak, a debreczeni főiskola és a h.-nánási gymnasium nagy jóltevőjének halálát, továbbá mindazon intézkedéseket, melyeket a főiskola a nagy halott méltó eltemetetésére nézve tett. Ezután több küldöttség neveztetvén ki, fölvetettek a közigazgatási tárgyak, melyeket oly simán, gyorsan, minden nagyobb viták nélkül tárgyalt a közgyűlés, a hogy erre emlékezetünk szerint még alig volt példa.

Az elnökség jelenti, hogy a tűzkárbiztosítási ügyben a szerződés a „Fonciére“ pesti biztosító társulattal megkötöttet. A szerződés okt. 22-én íratott alá. 43 egyház még mindeddig nem küldte be a biztosítási íratokat. Felszólítanak, hogy kötelességüknek tegyenek eleget.

A Baldácsi-alapítvány ügyében a tiszai ág. hitv. egyházkerület azt indítványozza, hogy ezentúl évenként ne 22,000, hanem 33,000 frt adassék ezen alapítványból, úgy hogy minden egyházkerületnek 3000 frt jusson. Az indítvány — tanulmányozás végett — kiadatik a Baldácsi-alapítvány bizottságnak.

Az egyetemes konventi jegyzőkönyv alapján több ügy nyert elintézést, melyek közül csak a következőket említjük föl. A közalapi segélykérvények felküldésének záros határidejüül decz. 15-ike megállapítatik. Az azontúl beérkezendő kérvények figyelembe nem vétetnek.

A vallás-sérelemi ügyben a lelkészek útasítanak, hogy a miniszteri rendelet értelmében járjanak el s az anyakönyvi kivonatok kiadását közigazgatási úton követeljék.

A hagyatéki ügyekben kiszolgáltatandó anyakönyvi kivonatok díjazása tárgyában egyházkerületünk kérelme a konvent által időszerűnek nem találtatott.

A zsinat tartására nézve decz. 5-ére kéretett ő Felségétől az engedély. Ugyanazon időre kértek engedélyt az ág. evangélikusok is. Ha az engedély megérkezik, az elnökség megbíztatik, hogy a zsinati képviselők megválasztása iránt intézkedjék. Az 1790—91. évi országgyűlés emlékünnepe nov. 29-én tartatik meg ev. ref. egyházunk összes templomaiban.

Ezután több miniszteri leírat ügye vétetett föl, melyek közül megemlítsre méltó a m.-szigeti gör. kath. hitoktatás nyelve tárgyában kelt miniszteri leírat. — Az egyházkerület ugyanis már korábban kimondta, hogy a m.-szigeti főiskolában a gör. kath. ifjak hitoktatásánál nem engedi meg a román nyelv használatát. Ez ellen a szamosújvári gör. kath. püspök panaszt tett a kultuszminiszternél, — a kultuszminiszter azonban kimondta, hogy egyházkerületünknek igaza van, joga van meghatározni, hogy iskoláiban mi legyen a tannyelv.

Jutott még idő az első napi közgyűlésen, a mely pedig d. u. 1 óra után mindjárt végződött, néhány iskolai ügy letárgyalására is. Tudomásul vétetett nevezetesen a tanítóképeségi pótvizsgákról való jelentés; elintéztetett néhány tanító képesítési vizsgájának ügye, s elfogadtatott a tanügyi bizottság azon javaslata, hogy az akadémiai tanári fizetések egyenlővé tévése érdekében kerestessék meg Debreczen város hatósága, mint a főiskola legrégebb és leghathatósabb pártfogója,

hogy az 5-ik theologiai tanszék és a 4-ik tanítóképezdei tanszék javára a bor- és fadeputatumot, illetőleg az utóbbi javára a failletéket folyósítsa.

Második napon, az első napi gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után mindenek előtt javaslatba hozatott az elnökség, s elfogadtatott a közgyűlés által három bizottság megalakítása: a debreczeni főgymnasium berendezésére, a párhuzamos szakaszok beállítására s általában a főiskola anyagi és szellemi ügyei rendezésére véleményt adó bizottság Tóth Sámuel, Farkas Antal, Gróf Degenfeld József, Lukács Ödön, Kiss Albert, Szücs István, Dr. Karsa István, Tüdös János és Joó István tagokkal; a lelkészképeségi vizsgálati állandó bizottság Peterdy Károly, Szeremlei József, Széll Kálmán, Dávidházy János és Szabó Károly tagokkal; a zsinati javaslatokat felülvizsgáló bizottság Szabó János, Szőke János, Horthy István, Isaák Dezső, Tóth Sámuel, Kiss Albert és Kovács Sándor tagokkal.

Ezután a másodnap gyűlés legfontosabb tárgyára, a bölcseseti tanszékre való tanárválasztás ügyére ment át a közgyűlés. A lapunk mult számában jelzett négy pályázót a következő sorrendben ajánlották a főiskolai tanárkarok: Dr. Öreg János, Dr. Serédi P. Lajos, Főcz János és Melegh Gyula. Megalakított a tanárválasztó küldöttség a két elnök mellett a következő tagokból: Szabó János, Szeremlei József, Széll Kálmán, Dávidházy János, Gróf Ráday Gedeon, Horthy István, Kulin Imre és Kovács Ferencz. A debreczeni egyházközség presbyteriuma pedig a maga részéről Szücs István, Némethy Lajos, Kiss Albert, Könyves Tóth Kálmán, Beke Mihály, Dr. Sz. Szabó József, Dr. Legányi Gyula és Somogyi Pál urakat küldte ki a tanárválasztásra. A 18 tagból álló küldöttség eltávozván a mellékterembe, csakhamar megejtette a választást, az összes sz. vonatok a főiskolai tanárkarok jelöltjére, Dr. Öreg Jánosra adatván. Örömmel üdvözljük az érdemes tanférfiút ez újabb állomásán, s kívánjuk, hogy az általa nagy előtanulmánnyal és képzettséggel elfoglalt bölcseszeti tanszéken működhessék nagyon, nagyon soká, előbbvitelére a tudománynak, fölvirágoztatására főiskolánknak, s örömeire barátainak, tisztelőinek.

Referens.

(Vége köv.)

Egy pár szó a m.-szigeti gymnasium tanári karától.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Beccses lapja hasábjain jelent meg a debreczeni tanári kar véleményes javaslata az egyházkerületi középiskolai tanügyi bizottság nagytiszteletű elnökének Jelentésében tett indítványra nézve. E vélemény nemcsak az indítvánnyal foglalkozik, hanem a jelentés statisztikai adataiból következtetéseket von, még pedig — csodálatosképen — a szigeti főgymnasiumra. Sőt nemcsak a debreczeni, hanem a vásárhelyi tanári kar is szíves épen a mi dolgainkkal foglalkozni.

Miután a debreczeniek megjegyzése a t. Szerkesztő úr lapjában jelent meg, kérjük, hogy alábbi feleletünknek is legyen szíves helyet adni annak hasábjain.

Nem a velünk való foglalkozás minősége, nem a mi állapotainkra irányzott, rendkívüli figyelem adja kezünkbe a

tollat a válasz megtételére; nem is azt akarjuk vitatni, vajjon illetékes-e egy tanári kar, egy más iskola érdekében ilyen módon vinni kérelmét a főtiszt. egyházkerület elé, ha arra senki nem kérte fel; de látva, mily szeretetnélküliséggel konstataa megdöbbenését a testvér-tanárcs iskolánk állapota felett: nem is az ellenünk bizonyos körökben tendenciosusan, mesterségesen készített, úgynevezett közvélemény megdöntése céljából, hanem tisztán az igazság érdekében közöljük iskolánk hivatalos kimutatásának némely adatait, a mely kimutatások egy példányban a püspöki hivatalhoz is be lévén küldve, ott bárki által megtekinthetők. Ez adatok által a debreczeni tanári kar állításainak tévedéseit igen könnyű kimutatnunk, s azt hisszük, hogy a debreczeni tanárcs is szívesen fogadja felvilágosításainkat.

A debreczeni, ránk vonatkozó észrevétel így szól: „Mi megütödtünk azon a számadaton, hogy a szigeti gymnasium 8-ik osztályában majdnem kétannyi növendék volt a mult évben, mint az 1-ső osztályban; magántanulóinak száma pedig a többi gymnasiumok összes magánvövendékeinek kétszeresét is felülhaladja; mert nemesak a mi meggyöződésünk, de általános tanügyi tapasztalat, hogy valamely tanintézet legfelső osztályaiba más iskolák növendékei csak a gymnasiumi pálya könnyebb elvégzésének biztosításáért sereglenek össze; a magántanulóknak oly nagy száma pedig a legjobb hírű tanintézetre is árnyékot vet, mennyivel inkább gyanút kelthet tehát oly iskola irányában, melynek jóhírneve legközelebb is annyi támadásnak volt kitéve.“

Vásárhely tanárcs pedig így nyilatkozik: „A magántanulóknak a mult évben feltetsző szaporulatát tanárcsunk egészségtelen jelenségnek tartja,“ a mely ellen óvszert is ajánl a vizsgálatok nagyobb szigorában és a melléktekintetek melölzésében.

Megjegyzéseinket ezekre a következőkben adjuk:

1. Az elnöki Jelentés a maga számadatait az év folyamáról vette, nem a végéről; pedig ezt az utóbbit kellett volna; mert ezeknek az alapján számított ki a közoktatási miniszteriumnál is a különböző irányok szerint való klasszifikáció. Az év folyamán a személyforgalmat adja; az oktatás eredményét a vége. A kimaradtak a statisztikának nem tárgyai többé.

2. Nem vette figyelembe az I. Főszakasz végére ígatott jegyzetet, a melyben elkülönítve ki van mutatva az év végén vizsgálatot tett tanulók „magán“ kategóriája, a kik a realis népességnek nem tényezői.

3. Tol-, vagy nyomdahiba is esúszott be a VIII-ik osztály létszámára nézve, a mennyiben a hivatalos kimutatás 72—62-t, az elnöki jelentés 74-et tüntet ki.

A hivatalos adatok szerint tehát az ügy állása ez:

a) a nyilvános tanulóknál: A debreczeni tanárcs, úgy látszik, a VIII-ik osztály rovata alatt levő 74 és az I. osztályban levő 47 tanuló mind nyilvánosnak vették. Ez a tévedés, melynek alapja az, a mit az 1. alatt megjegyeztünk. A való ez: 1889—90. I. oszt. beíratott 47 (nyilvános és magán együtt) ebből év folytán kimaradt 5; vizsgálatot tett 42 (ny.+m.) ebben magánvizsgálat 6. Marad tehát nyilvános rendes tanuló 36.

1889—90. VIII. oszt. beíratott 72; (nyilv. és mag.) év folyamán kimaradt 10; vizsgálatot tett 62 (ny.+m.); ebben magánvizsgálat 14. Maradt tehát rendes nyilvános tanuló 48.

E két szám konstataja először azt, hogy az I. és a VIII. osztály differenciája +12, másodsor azt, hogy 1889—90-ben Szigeten a VIII. osztály rendes tanulóinak létszáma nem volt majdnem kétannyi, mint az I. osztályé.

E +12 számhoz pedig concurrálnak a helybeli kegyesrendi kis gymnasium növendékei az V-től számítva, — a vidéken levő beregszászi. és huszti polgáriskolák tanulói; az átköltözött hivatalnok apák gyermekei.

Bár e szerint majdnem rendes állapot jelenségei közé tartozónak kellene tartani, hogy az V—VIII. osztályok népesebbek legyenek az I—IV. osztályokéhoz képest: mégis vannak esztendő, a melyekben a statisztika mást mutat. Így pl. Szigeten az 1890—91. évben az I. osztály létszáma 59, a VIII. osztályé 49, a hol a differencia 10.

Bizonyosága ez annak, hogy e jelenség, még így is, mielőtt a helybeli kath. gymnasium miatt megoszlik az alsóbb osztályok tanulóerege, csak sporadikus és oly esetlegesség, a melyre, mint basisra, építeni s abból megtámadhatatlan következtetést vonni teljességgel nem lehet.

A m.-szigeti főgymnasium tanári kara.

Gyöngyösy László,
ért. jegyző.

(Vége köv.)

Hangok a nagyszalontai egyházmegyéből.

(Folytatás.)

Hogy e becses lap f. évi 18-ik számában miért szóltam én a esermői tanügyi viszonyokról, s főképp hogy miért konstataáltam az általam vezetett ev. ref. népiskola népesezési emelkedését, arra a következő három pontban kísérlem meg feleletet adni:

1. A 3 éven át tartó fokozatos emelkedés — szerény véleményem szerint — kiáltó bizonyosság egyfelől a mellett, hogy a protestáns felekezeti (s főként a református) iskolák kiállják a versenyt (sőt gyakran felül is mulják) az állami iskolákkal, másfelől ez a föllet — a felekezeti iskolák ellen némelyek részéről oly előszeretettel hangoztatott vádak ellen. Vagy — ha szabad így szólnom — intőjel a magas miniszteriumtól le a legalsó iskolafelügyelő közegig mindenkinek, hogy felekezeti és felekezeti iskola között föllet nagy különbség van. Pedig ezt nem tudják, vagy nem akarják megérteni sokan. Sőt a nagyméltóságú m. k. vallás- és közoktatásügyi miniszterium is aligha hajlandó nem volna pereátot mondani a felekezeti iskolákra. Legalább — szerintem — erre hagy következtetni az ismeretes 1891. jan. 17-én kelt miniszteri rendelet, mely a konvent érdemdús ősz elnökének, Bárá Vay Miklós ő nagyméltóságának aggodalmát is fölletötte. (Lásd e lapok 16. sz.-ban „Elnöki megnyitó beszéd“-et). A debreczeni tanítóképzede nagyérdemű igazgatóját pedig (e lap 13-ik sz.-ban) fölletölásra kényszerítette.

Jól tudom, hogy a nevezett leíratban egy szó sincs a felekezeti iskolák ellen. Azt is érzem, hogy sokkal alantabb álllok én, semhogy onnan a magasból kiadott rendelet intencióját ismerhetném. De fölletve és meg is engedve (s a 3-ik pont alatt be is bizonyítva), hogy a „lelkésztanítóóságok — melyek ellen irányul e fatális miniszteri rendelet — csak azért, mert lelkésztanítóóságok nem hátráltatják a tanügy fölletvirágzását: — én e többször

említett miniszteri rendeletet egyenesen a felekezeti iskolák ellen intézett — elismerem, hogy jó szándékú — udvarias támadásnak tartom. Tartom pedig azért, mert tudnia kellene — s bizonyára tudja is — a magas minisztérium, hogy nem az az aránylag kevés s leginkább a protestáns felekezeteknél található lelkésztanítóság áll útjában a tanügy fölvirágzásának, hanem igenis útjában áll azon sajnos körülmény, hogy az 1868. XXXVIII. t. cz.-nek nemhogy a Csáky gróf által hivatolt 133. és 141. §§-ai volnának végrehajtva, de van, főleg a gör.-keletiek által lakott vidékeken akárhány község, a hol az áldott XXXVIII. t. cz.-ről még most két évtized múltán sem vettek tudomást. Igaz, hogy ezek nem magyar nemzeti-ségűek, de csak a magyar államot, a mi édes hazánkat emelné az ő művelődésük.

Meglehet ugyan, hogy a miniszter úr ő nagyméltóságának az volt célja rendeletével, hogy épen az efféle siralmas állapotokon segítsen. Nem rég ugyanis egy biharmegyei gör.-keleti esperessel beszéltem, — kit jó magyar érzelméről „ismernek“ azok, a kik nem ismerik, — ő azt állította, hogy a jan. 17-iki rendeletnek egyenesen az oláhok magyarosítása a célja! Ám én egy oly bátor kezdeményezőről, a minőnek Gróf Csáky mutatta magát, nem tudom elhinni, hogy ne lett volna bátorsága erősebb gyógymódot alkalmazni e nagyon fájdalmas seb biztos meggyógyítása reményében. Így nagyon féltő, hogy az a seb az autonomia köpönye alatt tovább is gyógyíthatlan marad, s még megeshetik, hogy a magyarság ügye szenved általa! A mi teljes bizonyossággal bekövetkezne, ha a lelkésztanítóságokat (mit azonban a rendelet sem kíván) mindenütt beszűntetnék.

Csermő, 1891. ápr. 8.

Vadas Gyula,

ev. ref. lelkész-tanító.

(Vége köv.)

Az igazság érdekében.

A „Közpapok Lapja“ 17-ik száma 135-ik lapján következő rövid cikk jelent meg: „Beküldetett. Nagy Károly vámfalui lelkész a konventi bíróság f. hó 9-én tartott ülésében az ellene emelt vádak alól végképen felmentette! Így a három éves zaklatásnak, mely leginkább az esperes Bencsik István rosszakaratú ellenszenvének és a törvényes eljárásbani tájékozatlanságnak tudható be: vége szakadt, — még pedig nem nagy dicsőségére az esperesi méltóságnak!“ Mily világámitó valótlanság van e sorokban! Az egyházkerület Nagy Károlyt az egyházi törvények 257. §-a f) és h) pontjaiban foglalt vétségekben vétkesnek mondta ki; a konventi bíróság pedig a hivatolt ülésben *egyhangúlag következőleg ítelt: Az egyházkerületi bíróság ítélete a vétkeség megállapítására és a költségekre nézve helyben hagyatik; a büntetés kiszabását illetőleg azonban megváltoztatik, s Nagy Károly vámfalusi lelkész a 246. §. b) pontja értelmében feddésre íteltetik.* Ebből megítélheti a nagy közönség, mily tiszta forrásból származott amaz elbizakodott hangon írt alaptalan tudósítás, és mily hitele lehet azon lapnak, mely a törvény előtt lejárt ügyben is ily valótlán nyilatkozatnak minden bizonyíték nélkül megnyitja terét.

Ha pusztán a „Közpapok“ lapjának elgütlelenséggel teletöltött és gyakran ferdítésekben bővülködő hasábjain lett volna a Bencsik — Nagy Károly-féle ügy nyilvánosság elé bocsátva,

nem érdemesíteném szóba hozni sem, mert hiszen minden józan higgadsággal gondolkozó fő a lap szelleméből levonhatta volna a következtetést arra nézve, mennyi hitre érdemesít-e azon tisztességes modort nélkülöző cikkek tartalmát, — de mert politikai lapban, és itt is merültek fel oly gyanúsító megjegyzések, melyek Bencsik esperesi eljárását és hivatalos tényeit kárhóztató színben tüntetik fel: az igazság érdekében, mint az egész ügygyel legtüzetesebben foglalkozó bíráló, — most, a midőn már a legfelsőbb ítélet is jogerőre emelkedett, — legyen szabad nekem is nyilatkoznom.

Valamennyi cikk megjelent B. ellen, mindnek forrása a legsötétebb boszúállási vágy volt, melyet előre megígért fenyegetőleg N. K. lelkész akkor, midőn ellenében önhibája következtében hívei nagy részének dögületlensége kitört, és az egyházmegyéhez intézett panasz beadását vonta maga után. Minden legkisebb mozzanatot, eljárást elferdített alakban értelmezve, és kiszámító furfanggal magyarázva, úgy tüntetett fel, mint az esperesi gyűlölet bizonyítékát, — pedig arról teljes meggyőződésből bizonyosságot tehetek, hogy B. esperes tényeit sem rosszakarat, sem boszúállás nem vezette soha. Ha voltak B-nek vámfalusi lelkészkedése alatt régiebb időben kisebb hivatali mulasztásai, azok nem bűnös szándékból, — a mint a boszúálló utód is elismerte, — hanem részint tapasztalatlan-ságból, részint emberi feledékenységből származtak, és egy jóakarátú utód bizonyára kipótolhatta volna azokat. Ha bűne volt a múltban az esperesnek, az csak hálára kötelezte N. K.-t, mert oly úton lett Vámfaluban utódja, mely út N. K. papi jellemére letörölhetetlen sötét árnyékot vet, és a melynél fogva egy esperesnek nem lett volna szabad az ő ottani megválasztását megerősíteni, — és azt az útat-módot túlengedékenységből, a béke kedvéért, elhallgatta, csak később jött nyilvánosságra mások előtt, a midőn már a törvény szerint elévült, de úgy az egyházi élet hátrányára, mint a N. K. nyugalmának ottani lehetetlenítésére, most termi a keserű gyömölcsöket. Megtermette közelebb abban, hogy hallgatónak nagy része, továbbá lelkésztársai és az intelligens világiak tőle elfordultak, azok rokonszenvét végkép elvesztette s állását a közvélemény előtt kompromittálta.

Arról is bizonyosságot teszek, hogy legközelebbi egyházmegyei gyűlésünkön míg esperesünk iránt a bizalom és tisztelet úgy a lelkészi testület, mint a gyűlési közönség legnagyobb részéről a régiebb kedvező alakban nyilvánult: addig boszúálló vádlóját még eddigi jóakarói is tüntetéssel kikerülték; — mert habár egyházi téren ez alkalommal ügye lejárt, s ellenében az elsőbb bíróságok ítélete enyhítettett, — de a polgári bíróság előtt ellene támasztott több rendbeli bűnvádi keresetek hogy mikor és miként fognak lejárni, azt még tudni nem lehet.

Általában az egész ügy hírlapi meghurcolása azon meggyőződést keltette az elfogulatlan bírálóban, hogy oly modorban, a minőben azok íratnak, sem a közügynek, sem a lelkészi állásnak tisztességére nem szolgálnak és mi hozzánk nem is illenek. Vannak esetek kétségtelen, melyeket a szabadsajtó terén közölt vitával lehet és kell tisztázni, — de ha valakinek, úgy nekünk lelkészeknek kell higgadt meggondolással, szenvedélyesség nélkül védeni még saját ügyünket is, mert a boszúállás rossz tanácsadó, és a kinek tollát szenvedélyesség vezeti, annak sohasem adhat teljesen igazat a közvélemény. Részemről mindenkor pártolója voltam és leszek a hírlapi vitának, mert az által tisztulnak az eszmék, egyesek és testületek érdekei minden oldalról megvilágíthatók, s alkalom nyílik az

ügyek önálló elbírálására: de a hang és modor a keresztyén műveltség korlátain belől állásunkhoz méltó legyen, mert ha szeretjük hinni, hogy mi vagyunk a világ savai, — hogy ha a só megízetlenül, mivel szózzattatik meg?

Különösen nagyon kívánatos, hogy ha már a politikai lapok némelyike nem válogatja meg cikkeinek jóhiszeműségét, és főtörekvése oda irányul, hogy minél több szenzációs hírekkel töltse meg hasábjait: egyházi lapjaink ne nyissanak tert kiváltképen törvényes elbírálás alatti ügyekben szereplő egyének ellen, a priori kárhóztató és minden tisztességet lealázó megtámadásoknak.

S. J.

Mi hát az igazság?

Meg se ijedjen, ne is esodálkozzék az olvasó közönség, ha e nagy hangzású czímet látja. Nem valamely bölcsészeti elmefuttatást akarok én az igazságról írni, sőt nagyon is gyakorlati szempontból igyekszem annak felderítésére; de ne is nehezteljen az igen tisztelt olvasó, ha némely előzmények felújításával untatom, mert kénytelen vagyok ezt tenni, hogy világos lehessenek.

Mint e lap olvasói előtt tudva van, „Az érett gyümölcs” czímű cikkemben Felsőtiszaparti azon állításával szemben, hogy a tiszántúli egyházkerületi közgyűlés a felső-tiszavidéki szegény kis egyházak siralmas helyzetét nem veszi kellőleg tekintetbe, s a segélyösszegeket az alföldi magyarság erősítésére fordítja, többek között felemlítettem, hogy a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés a szegény egyházak javára részint az egyházkerületi, részint a debreczeni főiskolai pénztárból 70,000 frt tökesegélyt szavazott meg. Ezen állításomra Felsőtiszaparti gúnyosan azt válaszolta a Prot. E. és Isk. Lapban, hogy megszavazhatta az egyházkerület ezt az összeget, mert hiszen mint a főiskola vagyoni kimutatásából látta, a főiskolának 71,591 frtja hever kamat nélkül, és így az egyházkerület a tökesegély megszavazásával nem jótékonyságot gyakorolt, hanem üzletet csinált, s jólelkűleg fel is szólította az egyházakat, hogy a tökesegélyt ne vegyék igénybe, mert hiszen 6%-ra bármely földhitelintézet is ad kölcsönt úgy, hogy 6 $\frac{1}{2}$ %-kal a tőkét is törlesztheti. E gúnyos és alaptalan megjegyzést nem hagyhattam észrevétel nélkül, s minthogy ezt a 71,591 frtot úgy tüntette fel, mint a melyet tökesegélyül kiútalványozni lehet, nagyon természetes, hogy ő, valamint az ő cikkét olvasó közönség, nem érthette másként ez összeget, mint készpénzt, mert csak készpénz adható és fogadható el tökesegély gyanánt. Épen azért az ellene való érvelésben azt kellett bizonyítanom, hogy a főiskolának ennyi készpénze nem heverhet, nem is hever. Minthogy pedig Felsőtiszaparti amaz összeget a Debreczeni Prot. Lapban Gregárius által írt cikkéből vehette, a mire én rá is útalham, Gregárius ugyancsak a Debr. Prot. Lapban „Egy kétségbevonat pénzügyi adat” czímű cikkében ezafolm akarja Felsőtiszaparti ellen írt cikkem fentebb idézett részét. Mindenekelőtt megjegyzem, hogy én azt nem állítottam, mintha Gregárius tüntette volna fel amaz összeget készpénz gyanánt, vele szemben legfőleg azt állítottam, hogy a főiskolának 71,591 frtja kamat nélkül nem hever, s ez állításomat fentartom ma is. Sőt azt is állítom, hogy ha Gregárius a főiskola vagyoni állapota kimutatásakor részletezve teszi ki, hogy ama 71,591 frt micsoda tételekből áll, mint „Egy kétségbevonat pénzügyi adat” cikkében írja, hogy t. i.

22,271 frt 53 $\frac{55}{100}$ kr készpénz, 49,320 frt 10 kr pedig hátrálék, meg vagyok győződve, hogy Felsőtiszaparti nem fogta volna azt írni, hogy a főiskolának 71,591 frt tőkéje hever kamat nélkül, mert azt ő is tudhatja, hogy hátrálékokat, főleg ha azok egyrésze még bevehetetlen is, tökesegélyül kiútalványozni nem lehet, s nincs oly egyház, a mely az ily segélyt tisztelettel vissza nem útasítaná. Bármily érzékeny is Gregárius, nem veheti tőlem rossz néven, ha azt mondom, hogy másztást követett el akkor, a midőn ama 71,591 frt 63 $\frac{55}{100}$ krt nem részletezte, hanem egyszerűen ezt írta elibe: „semmit sem jövedelmez”.

Ezek előreboacsátása után újlag kijelentem, hogy ama nagy összegre nézve nem helyes azt mondani, hogy semmit sem jövedelmez, vagy hogy kamat nélkül hever, mert igaz ugyan, hogy az 1886—87. számadási év 22,271 frt 53 $\frac{55}{100}$ kr készpénzzel és így 49,320 frt 10 kr hátrálékkal zárul, de sem a készpénzt, sem a hátrálékot nem lehet oly vagyonnak tüntetni fel, mintha akár egyik, akár másik jövedelem, illetve kamat nélkül heverne.

Ugyanis ama nagy összeg készpénzre vonatkozólag a dolog így áll: az 1886—87-ik évi napló szerint 1887. június 29-én a készpénz 13,108 frt 47 kr volt, tehát épen annyi, a mennyinek ily nagy pénztárban kellett is lenni, hogy a július 1-én kezdődő évnegyedre a tanári fizetések, ösztöndíjak stb. fedezhetők legyenek. Azonban már június 30-án több rendbeli kamat (csak egy tőke után 4500 frt) s egyéb összegek befizetésével a készpénz 22,271 frt 53 $\frac{55}{100}$ kr-ra emelkedett, s ez a jul. 1-ével kezdődő évre át is ment részint azért, mert mintegy 13,000 frt a fentírt fizetésekre e napon kiadandó volt, részint azért, mert egy oly pénztárnál, mely mintegy 280 alapot kezel, a készpénznek a különböző alapok közti felosztása a számadás utolsó napján keresztül nem vihető, még ha gőzerővel dolgoznék is a számadó. Tény azonban, hogy rövid idő alatt a felosztás is megtörténik, s legfőlegb oly összeg marad vissza a pénztárban, a mennyi okvetlenül szükséges a napi kiadások fedezésére. Ez így állván, egyáltalában nem sorolható az év végén maradó készpénz a jövedelmet nem hajtó vagyon rovatába.

A fentírt 49,320 frt 10 kr hátrálékra nézve megjegyzendő, hogy az áll először hasznabéri és lakbéri hátrálékból, másodsor rendes kamat-hátrálékból, harmadszor oly hátrálékokból, melyek az egyes egyházmegyék területén levő egyházak és magánosak által tett úgynevezett „főiskolai átalakítási ajánlati tőkék” után járó, de évtizedeken át nem fizetett kamatokból, illetőleg évjáradékokból gyűltek össze, s melyek a felhozott 1886—87-ik évi zárlatkor kerekszámban 30,000 forintra rúgnak.

Hogy a hasznabér- és lakbérhátrálék után kamatot számítani nem lehet, azt bizonyítgatni felesleges, minthogy a főiskolánál szerződésileg kikötve nincsen; de felesleges is volna, miután némi idő múlva minden per nélkül úgyis befizettetik az. A jelzálog-kölcsönök kamataiból a nevezett számadási év végén igaz, hogy 14,723 frt 51 kr volt a hátrálék, de tévedés volna azt gondolni, mintha ezen összeg évszámra, mint hátrálék heverne, mert annak legnagyobb részét, egyszerű sürgetésre, kisebb vagy olykor nagyobb időközben ügyvédi közbejövétel nélkül önként befizetik az adósok. De tegyük föl, hogy tekintélyesebb összeget tevő kamathátrálék hosszabb idő múlva sem fizettetnék be per nélkül, minthogy a főiskolai pénztárnál a késedelmi kamatrendszer behozva nincs, még ekkor sem

volna joggal mondható, hogy az ily kamathátrálék jövedelem nélkül heverő vagyon. Tényleg azonban igen ritkán fordul elő az az eset, hogy nagyobb kamathátrálék, húzamosabb idő múlva fizettetnék be, és pedig per útján.

Mindezeket összefoglalva, teljes meggyőződéssel állítom most is, hogy a 71,591 frt $63\frac{55}{100}$ kr, mely készpénzből és hátrálékból áll, egyáltalában nem nevezhető kamat nélkül heverő vagyonnak, legkevésbé pedig olyanoknak, mely Felsőtiszaparti szerint a szegény egyházak tökesegélyezésére lett volna fordítható.

Végül megjegyzem, hogy igaz ugyan, hogy a Prot. Egyh. és I. Lapban azt írtam, miszerint a főiskola pénze részint jelzálog-kölesönre szokott kiadatni, részint takarékpénztárba tétetik, s így említés nélkül hagytam az értékpapírokat, de ennek oka az volt, mert a főiskolának általában kevés értékpapírja van, s a pénznek értékpapírba helyezése általában nem rendszeres dolog.

E sorokkal ez ügyre vonatkozó nyilatkozást ezennel végkép bezárom.

Joó István.

A beregi missió köréből.

A murkási ev. ref. missió körhöz tartozó hívek, mint máskor, úgy most is őszinte lelkesedéssel s buzgósággal gyűltek össze a kör egyik legalkalmasabb pontján, Szolyván, pünköst 2-ik napján, tek. Balajthy Mór főszolgabíró úr lakására, hogy istenitiszteleket tartsanak.

A tény magában így egészen egyszerű, egészen természetes, ezt teszik s tették mások is. Hiszen az embernek, mint okos lélekkel bíró lénynak, csak örömet, csak békét s nyugalmat adhat az, ha szíve sugallatából Istenhez emelkedik; de éppen mivel ily érzelmeket kelt bennünk, annál inkább vágyódunk utána. A kik ezen vágyukat gyakran s minden nehézség nélkül elégíthetik ki, azok előtt fel sem tűnik talán a gondolat, hogy vannak olyanok, a kik a körülmények legyőzhetlen akadályai miatt hosszú időszakokon keresztül nélkülözik az együtténeklő s imádkozó hívek istenitiszteletének ama hatását, mely felülemeli az embert a föld alacsony érdekein, a mikor úgy tetszik, mintha vígadva ott volnánk, a hol a menny lakói, azok nem tudják mi ezt nélkülözni! Ennek hiányát azok érzik legjobban, a kik attól mintegy megfosztva vannak, de ezeknek nyújtja a legnagyobb örömet is, midőn abban olykor-olykor résztvehetnek, midőn megzendül az édes anyanyelv, a melyet csak néha hallanak, midőn örömkönyek csillannak meg a viszonttalálkozás édes óráiban.

Ily lelki szükségét kielégíteni vágyva jöttek össze a hívek a bérczes vidékről. Megható egy népes gyülekezet, de én úgy gondolom, úgy érzem, hogy egy nagy területről, idegen ajkú és vallású nép közül, fáradsalmak után összegyűlt kis sereg istenitisztelete versenyez hatás tekintetében, melynek lélekemelő s nagyszerű voltáról az szerezhethet elég meggyőződést, ki annak tanúja lehet, ki színről-színre látja, hogy ott minden egyes, legyen úr vagy szolga, az igaz buzgóság belső érzésétől áthatva jött abba a magánszobába, s mondotta oly lelkesedéssel: „Jövel Szent Lélek Ur Isten!“ hogy annak mennyei ajándéka, a szívbeli buzgóság még azokat sem hagyta megindítás nélkül, kik mint más vallásúak voltak tanúi ezen pünkösthöz illő lelkesedésnek.

Ezt az ünnepi lelkesedést s örömet kiválóan fokozta nagytiszt. Peterdy Károly esperes úr személye, ki nem kímélve önmagát, felkereste híveit. Tisztelet és hála fogadják őt itt mindenkor, ki készséggel s odaadással követ el mindent, hogy egyházunk érdekei megóvassanak, nem csak, hanem előmozdíttassanak. Remek beszéde, a nélkül, hogy annak bíráltságát megkísérteni akarnám, valóban elragadta mindenkinek lelkét, meríthetett abból a szétszórtan élő kis gyülekezet erőt, bátorságot és kitartást a helyzet nehézségeinek leküzdésére s vígasztalást az elhagyatottságban.

Az úrvacsoraosztással egybekötött istenitisztelek megható lefolyása után, még kevés ideig együtt maradt a gyülekezet, élénk érdeklődést mutatva egy állandó istenitiszteleti hely iránt, mert bár főszolgabíró úr készséggel engedi át lakását minden alkalommal, mégis felette óhajtható egy oly hely, hova szabadon, minden pironkodás nélkül lehet közeledni. — Nagytiszteletű esperes úr tudomásra hozta, hogy a Főtiszteletű s Méltóságos konvent 50 frt segélyt nyújtott, Nagyságos György Endre orsz. képviselő úr pedig sajtójából 100 frtot ajánlott fel e célra, melyeket a legnagyobb köszönettel s hállal fogadtak, de nem lévén még mindig elég költség a kivitelre, az még továbbra is hő óhajthatás marad: vajha egy alkalmas hajlék fogadná már be a híveket istenitiszteletre.

Ezekben kívántam t. Szerkesztő Ur becses engedelmével, a nyilvánosság előtt kiemelni ezen missiói istenitiszteleknek fontosságát, örömet és erőt, nyugalmat és bátorságot kölcsönző hatását, mely minden esetre nemcsak egyházi, hanem egyszersmind nemzeti tekintetben is missiót teljesít azon vidéken, hol magyar prédikáció csak pár éve hangzik.

Szolyvai.

Nekrológ.

Papp Arthur 1849—1891.

A nagy-károlyi ev. ref. egyházmegye egyik kiváló lelkészét, közigazgatási pénztárnokát, a máté-szalkai ev. ref. egyház szeretett, jóra vezérlő lekipásztort, a szépirodalom egy szerény, szép tehetségű munkását vesztette el f. hó 4-én Papp Arthurban.

Azon őszinte tisztelet, szeretet, melynek életében örvendett, hű kifejezést talált abban az igaz részvétben, melyet hállála általánosan keltett, El kellett veszítenünk, nem volt számára gyógyír fűben, fában. A gyöngye kórtest nem bírta megtartani az erős, nagy lelkét, összeomlott s eltemetett magával egy magasztos világot, melyben olyan igaz, olyan tiszta volt minden, a nagy fény mellett alig tűnt fel az árny. Élte delén, az alkotóerő teljes birtokában, a munkásság arany idejében, a félúton... ott, hol az ifjúkori álmok találkoznak, összeölelkeznek a férfikor érett terveivel s rendre valósulnak meg egymástán: pihenni tért, nyugodni lelkében a munkáért égő vágygyal, aludni még fényes napvilágon, az éj beállta előtt.

Halálának híre, legfelebb távoli ismerősei között okozhatott meglepetést, kik közelebből ismertük, jóideje el lehetünk készülve a gyászra, melyet elfordítani nem adatott embernek hatalom. És mégis, csaknem bizonyos tudatában a fenyegető csapásnak, szemben folyvást az elkerülhetetlen végzettel, mikor a katasztrófa elközelgetett a maga rideg valóság-

gában: elszorult szívünk, mintha valamely áldatlan, durva kéz ragadta volna meg, éreztük, hogy szemünk megnedvesül s az elfojthatlan fájdalom útát tör magának.

A bizonyos tudat a fájdalmat nem kevesbíti; a veszteséget előre megszokni nem lehet; a kit szerettünk életében, azt megsiratjuk halálában.

Lassan, esőndesen hamvadt el, mint az égő gyertya; színarany kedélyének sugaraival behintette kórágya körét, biztatgatva, vigasztalva körötte örködő kedveseit. Csak azt várta, hogy lásson még egy szép, sugaras tavaszi napot, egy limbót a virágon, virágot a fákon, egyszer, utóljára... s aztán, mikor a májusi napsugár belopózott hozzá, bearanyozta halvány arcát, az újraéledt édes szép természet képével lelkében elaludt, s ma már álmodik kedveseimellett, örök tavaszról, végnélküli boldogságról.

Utolsó férfi tagja volt a Debreczeni Papp családnak, mely több mint egy század óta szolgáltatta egymásután a kiváló lelkészeket ev. ref. anyaszentegyházunknak. Tiszta, mocsoktalan, tehetsége s szorgalma által szélesebb körben ismertté tett nevével fényesen zárja be atyáinak a mult századból lenyúló tisztes névsorát, mint egy ragyogó, tisztafényű zárókő, szórva sugarait, világítva az emlékezet országában. Ez a esonka oszlophoz hasonló, félben maradt élet, a legtisztább jellemnek, hivatali buzgalomnak s a kiváló tehetségnek oly képét tárja fel, mely azon kívül, hogy minden esetben imponál, igaz gyöngyöt is kelt a szívben. Csak a megérdemelt hála és kegyelet adóját vélem leróvni akkor, midőn ez elköltözött nemes lélek életét és jellemét az alábbiakban megkísérlem le-rajzolni.

Debreczeni Papp Arthur, máté-szalkai ev. ref. lelkész, ős papi család sarjadéka, a mennyiben atyja, nagyatyja, szépapja, mind az Ur szőlőjében munkálkodtak. Született Máté-Szalkán, Szatmármegyében 1849. márcz. 27-én. Elemi tanulmányait a helybeli ev. ref. iskolában, a gymnasiumot Szatmárt és Máramaros-Szigeten, az ottani ev. ref. gymnasiumokban, akadémiái tanulmányait pedig a debreczeni theologiai tanulmányaiban, Bécsbe ment, hol az ottani hittudományi intézet szorgalmas hallgatója volt. Hazajövén, gyenge egészségű édes atyja mellett mint segédlelkész működött 1877-ig, a midőn is a lelkészi hivatal terhét boldogemlékű édes atyja nem viselhetvén, ez erről lemondott; a közbizalom atyja helyére rendes lelkipásztori hivatalra emelte.

Segédlelkész korában az irodalommal is kezdett foglalkozni. Irt különösen érzelmi és humoros beszédeket, melyek a fővárosi „Üstökös“-ben, majd a „Szatmármegyei Közlöny“-ben és más vidéki lapokban jelentek meg és melyeknek válogatott részét „Tavaszi Virágok“ cím alatt összegyűjtve, Nagy-Károlyban 1878-ban, egy kötetben ki is adta. E gyűjtemény kedvező fogadtatása, melyről a „Vasárnapi Ujság“ is elismerőleg nyilatkozott bírálatában, buzdította a fiatal munkás lelkészt komolyabb tanulmányra, megírván még a reformáció első éveiben alakult máté-szalkai ev. ref. egyháznak számos kútforrások alapján összeállított történelmét, mintegy 12 ívnyi terjedelemben. Mely műve kinyomatott 1883-ban Szatmáron.

Házasodott először 1883-ban, másodsor 1888-ban. Első neje Kósa Róza volt, a most gyászoló özvegy neve Kocsár Vilma. Egyházmegyei közigazgatási pénztárnok lett 1887-ben. Ezen hivatal ügyei ezóta mennek rendben. Még a mult 1890-ik

évben is írogatott a „Nagy-Károly és Vidéke“ számára fűrdői levelet, a „Máté-Szalka“ tárczájába igen esínos humoros beszédeket s karezzolatokat. Haláláig pennaforogató ember, kiváló tehetség s buzgó hivatalnok volt.

Havas Gyula,
h. lelkész.

(Vége köv.)

Különfélék.

Egyházkerületi közgyűlés. A debreczeni egyház javaslata a lelkészi körök stb. szervezése tárgyában, — miután nem rendes útján, az egyházmegye közvetítésével jutott az egyházkerületi közgyűlés elé, s az egyházmegye véleménye még ismeretlen, — visszatétetett a presbyteriumhoz.

Bethesda. Örömmel olvastuk végig azt a 35 lapra terjedő füzetet, melynek címe: „Értesítés a Bethesda első magyar honi diakonissa-intézet és kórház 1866—1890-ig történt fejlődéséről s huszonötödik évi jelentése“. Ez áldásos intézet 25 esztendővel ezelőtt hasonló volt egy kis mustármaghoz, s ma már — mondhatjuk — egész terebélyes fává izmosodott. Évenként 500—600 szenvedőnek nyújtott segélyt, a nélkül, hogy kezdetben a legkisebb alaptőkével is rendelkezett volna. Szükségleteit a keresztyéni szeretet adományaiból fedezte. Erősbödését, virágzásra jutását kiválóan előmozdították azok a derék férfiak, kiknek áldozatkészségét és buzgóságát nálunk a missió minden barátja ismeri. Dr. Bakody Tivadar és fia, Miss Mackichan, Koenig R., a Gordon és Mirlees család, Moody A., Haggemacher főkonzul, Mr. Hugh Matheson és a Bredius család érdemei elévülhetetlenek ez intézet fejlődésének történetében, de hasonlóan mély tisztelet illeti azokat a hazai lelkes családokat és egyeket is, a kik úgynevezett szabadágyak alapítása, illetőleg gyűjtések eszközlése által a Bethesda célját előmozdítani buzgólkodtak. Mindmennyi alapítványok fűződnek a Bakody, Harkányi, Vizsolyi, Szilassy, gf. Degenfeld Imre, Hofmann Fr., Gordos Julia, S. M. és Emilia nevekhez és az előljáróság önzetlen tagjai közül nem szabad kihagynunk Biberauer, Schulthess-Rechberg és Gladischefsky urak neveit. A kimutatási rovatból megnyugvással értesülünk a felől, hogy a Bethesda iránt a nagy közönség érdeklődése is hovatovább fokozódik, s teljes reménységgel vagyunk a felől, hogy ez a protestáns keresztyéni intézet, a most következő negyedszázad alatt még sokkal rohamosabb fejlődést fog venni, mint vett idáig. Kiválóan nevezetes és figyelemre méltó az előljáróság abbéli intézkedése, hogy a betegápolda mellett diakonissa-intézetet létesített, melyben a diakonissa-pályára lépő hajadonok kellő kiképztetést nyerhetnek. Az ilyeneknek, kik most már az eddiginél nagyobb számban is elfogadtatnak, 2 vagy 3 évi próbaidőt kell az intézetben kitölteni s csakis ezután avattatnak fel. E diakonissa-intézetbe belépni óhajtó hajadonok jelentkezhetnek Debreczenben is Dr. Erdős József theol. tanárnál, vagy Gyomán Garzó Gyula ref. lelkésznel, kik a fölvételi föltételekről szíves készséggel nyújtanak felvilágosítást. — Jövő hó 29-én ünnepli ez áldott intézet, fennállásának negyedszázados jubileumát s ugyanekkor nyitattik meg az új díszes épület is. Álljon fenn és viragozzék nagyon soká! Környezze pártfogó szeretetünk s legyen rajta a nagykegyelmű Isten áldása!

Máramaros-Sziget. A máramaros-szigeti ev. ref. lyceum tanárai és előljárói többen elhatározták, hogy a jövő iskolai

évtől kezdve egy szélesebb körű bentlakást létesítenek. Azt tapasztalta ugyanis az iskolai előjáróság, hogy a tanítás egyöntetűségét, a jó rendet és fegyelmet nagyban nehezíti, sőt sokszor veszélyezteti is a lyceumban az, hogy a tanulói fjak szerkesztet lakván a városon, kellő felügyelet, ellenőrzés, gondozás nélkül vannak. E bajon akar az internatus segíteni s tanárok felügyelete mellett szigorú, pontos együttes lakást, tanulást létesít. Ez ügyben a tanítató szülők, gyámok és előjárókhoz egy közirat intéztetett. Ebből meglátható, hogy havi 15 frtért, kik és hogyan fognak az odamenő ifjakra vigyázni. Ajánljuk e mélyenjáró ügyet az érdekeltek pártoló figyelmébe.

Lelkészelölés. A vértesi lelkészi állomásra kijelöltettek 1891. május 22 én betűrendszerint Elek István debreczeni, Moravec Károly h.-bagosi, Szécsi István udvari segédlelkész, Szűcs László vértesi időközi lelkész és Zöld József n.-bajomi segédlelkész.

Hatodik egyházkerület. Immár körülbelől teljesen ismerjük azon állást, melyet az egyházmegyék a 6-ik egyházkerület eszméjével szemben elfoglaltak. A dolog úgy áll, hogy a szatmári és beregi egyházmegyék nem rokonszenveznek e mozgalommal, s csak föltételesen támogatnák azt. A felső-szabolcsi egyházmegye közgyűlése elvileg helyesli a mozgalmat, és a többi testvér-egyházmegyét is felhívja a csatlakozásra, de mint egy hozzánk intézett magán-levélből olvassuk, a közgyűlést megelőzőt konferentián az egyházmegye egyházi és világi férfiai e tárgy fölött épen nem voltak egy véleményben, s vitatták, hogy a 6-ik egyházkerület alkotására szükség nincs s anyagi erő hiányában lehetetlen is annak létesítése stb. A máramaros-ugocsei egyházmegyei közgyűlés bizottságnak adta ki e kérdést tanulmányozás és jelentéstétel végett; a nagybányai egyházmegye közgyűlése szóba sem hozta ez ügyet, s végre a nagykárolyi egyházmegye lelkészi értekezlete a névtelen felhívás érdemleges tárgyalásába bele sem bocsátkozott, pártolólággal mellette egyetlen lelkész sem nyilatkozott s egyházmegyei gyűlés tárgyai közé nem javasolták fölvetetni. Ez az elért eredmény. Így hát az „érett gyümölcs“ csakugyan lehull, mielőtt még kifejlődhetett volna!

Számadás a Magyar Prot. Irodalmi Társaság részére hozzánk bejött pénzekről. A 780 lélekből álló gávai egyház (felső-szabolcsi egyházmegye) presbyteriuma főtiszt. püspök urunk felhívása alapján „azonnal elhatározza, hogy az üdvös célra egyszermindenkorra 50 frtot küld.“ A kisdudai egyházközség e szép adománya lebegjen buzdító példaként egyházaink előtt. Az összeget t. Baráth Imre lelkész úr el is juttatta hozzánk. Ezek szerint bejött eddig nálunk az illető célra készpénzben 74 frt, melyből korábbi kimutatásaink szerint 12 frt rendes tagsági díj, 62 frt pedig a népies vallásos-erköles iratok alapjának növelésére küldetett be hozzánk. A pénzt kamatozás végett takarékpénztárba helyeztük. — Örömmel vettük azután t. Jakucs Sándor szováti (alsó-szabolcsi egyházmegyei) lelkész úr következő tudósítását: „a szováti ev. ref. egyháztanács f. májushó 18-án tartott ülésében főtiszt. püspök úr apostoli buzgósággal írott körlevelének felolvasása után egyhangúlag elhatározta: miszerint a Magyar Protestáns Irodalmi Társaságba, — főképen a népies-vallásos erköles olvasmányok pártfogolására — belép alapító tagul 100, egyszáz forinttal. Az alapítólevelet, — illetve az esedékes fizetnivalót — a juniushóban nálunk megjelenő nagytiszteletű egyházmegyei látogatóság kezeibe szolgáltatjuk, melyre fel is lettünk

szólítva.“ — Ime mit eredményez ily rövid idő alatt a meleg hangú püspöki körlevél. Szerk.

Venetianer Sándor bírálatára. T. Szerkesztő Ur! Az újsóvéi lelkész úr Wurga Lajos Egyháztörténelme III-ik kötetének legközelebb megjelent első füzeteről tett közzé e b. lapok 15. és 17-ik számaiban egy bírálatos ismertetést. Egészen véve a legnagyobb méltánylás és dícséret hangján emlékezett meg róla, a mint ez nem is lehet másképen, de ismertetésének végére egy olyan appendixet ragasztott, melynek kifogásolnivalóit az igazság érdekében állónak tartom rectificálni. Reményilem, hogy az audiatur et altera pars elvénél fogva t. Szerkesztő Ur e pár soraimnak helyet enged b. lapjában. Ismertető úr két, illetve három vádat emel itt Wurga Egyháztörténelme ellen; 1) hogy — mint ő kifejezi — a modern dogma nélküli theológiát szolgálja. 2) hogy nem lelkesít, 3) hogy nem épít, mint ezt a Balogh Ferencz egyháztörténete teszi. A mi az elsőt illeti, aligha olvasta el Venetianer úr Wurga előszavát, a melyben az események előadásánál theologiai álláspontokról beszélni sem óhajt, s végül így folytatja: „ha pedig valamelyik szörszárhasogató atyámfia ezzel nem elégednék meg, arra kérem, ne sajnálja a 3. cikket elolvasni; s ha ez sem elégítené ki, olvassa el I. Kor. 3. 1—9. verseit; de gondolja meg, hogy én nem vagyok Pál, ő pedig nem új keresztyén; gondolja meg, hogy a szerfelett nagy világosság épen úgy akadály a tisztán látásnak, mint a sötétség“. Valóban történelme ilyen szellemben van megírva, biztosan evez a Skylla és Charybdis között, óvakodván úgy a vakító fénytől, mint a káprázatos sötétségtől. Venetianer úr az első, a ki méltánytalanul a modern dogma nélküli theológiával vádolja. Ez az irány nem nyer helyet egyháztörténetében, mely, ha jelleget lehet neki adnunk, anti-klerikális, a mi azonban — főleg mostani viszonyaink között — épen nem válik tanuló ifjúságunk hátrányára. Hogy nem lelkesít es nem épít? Édes Uram! több százan tehetünk ez ellen erős bizonyosságot, a kik Wurga tanítványai voltunk, s gyönyörűségünknek tartottuk remekül megírt egyháztörténelmét szóról-szóra betanulni, vele, általa lelkesülve ragadtatni s igazi extasisba jönni. Maga ismertető úr mondja, hogy „Wurga nem sorolja az adatokat pusztán egymás mellé, hanem azokba életet is önt; elbeszélése a nagy események lebonyolódásának szemtanúivá tesz bennünket“ stb. Hát lehet-e ilyen könyv mellett nem lelkesülni, ilyen életteljes és hű előadáson nem épülni? A Wurga történetírói modora páratlan, vonja magával az embert, s mikor végre megváltak tőle, úgy érzi, hogy nemcsak ismeretei szaporodtak, hanem szíve, lelke gazdagabb lett. Mi — tanítványai — mindnyájan lelkesültünk és épültünk Wurga egyháztörténelméből, s arról aztán már nem tehetünk, ha Venetianer úr ezt nem látja, s ha egyáltalában másféle lelkesedést és épülést vár! Naprágy. S. Szabó József.

Előmunkálatok a magyarországi reform. egyház megújítandó énekes könyvéhez. III. füzet. Kiadta Fejes István, az egyetemes énekügyi bizottság elnöke. Sárospatak. E füzet 32 zsoltár-átdolgozást, és 6, részben új dícséretet foglal magában. Fölvívjuk rá főként az énekköltéssel foglalkozók figyelmét.

A Foncière pesti biztosító-intézet mult évi mérleg-számláját közöljük lapunk ezen számában. Szíves elnézést kérünk olvasóinktól, hogy e nagy hirdetés miatt, két egymással szembeeső lapon kellvén azt közölni, a lap technikai összeállításában némi szabálytalanságot kellett magunknak megengednünk.

A Foncière Pesti Mérleg-számlája 1890.

Vagyon.

	frt	kr
Pénzkészlet a központban	56,570	72
Tárczabeli váltók	109,679	52
Postatakarékpénztári betétek	frt 84,418.11	
Készpénz-betétek budapesti intézeteknél	„ 417,400. —	
Követelések bankoknál	„ 32,088.43	54
Készpénzbetétek és egyenlegek bel- és külföldi biztosító-intézeteknél	576,704	58
Különféle adósok	20,201	15
Értékpapírok :		
207,500 frt magyar kir. állami 4½% vasuti kölesön aranyban	á 113.25 frt 234,993.75	
200,000 „ regale-kártalanítási kötvények	„ 94.75 „ 189,500. —	
314,200 „ magyarorsz. 4%-os földtehermentesítési kötvény	„ 89.40 „ 280,894.80	
33,000 „ m. kir. orsz. jelzalog urbéri váltáság kötvény	„ 99.75 „ 32,917.50	
17,300 „ budapesti lánchíd elsőbbségek	„ 102. — „ 17,646. —	
23,100 „ kassa-oderbergi (eperjes-tarnovi) vasut elsőbbségek	„ 100. — „ 23,100. —	
1544 drb erdélyi vasut-részvény	„ 199. — „ 307,256. —	
2000 „ magyar északkeleti vasut-részvény	„ 196.50 „ 393,000. —	
497 „ alföld-fiumei vasut-részvény	„ 201. — „ 99,897. —	
400 „ kassa-oderbergi „	„ 170. — „ 68,000. —	
199 „ báttaszék-dombovár-zákányi vasut-részvény	„ 198. — „ 39,402. —	
350 „ magyar-galieziai vasut-részvény	„ 196.50 „ 68,775. —	
368,000 frt magyar földhitelintézeti 4½%-os záloglevél	„ 100.25 „ 368,920. —	
Különféle sorsjegyekben	„ 6922.50	
Kisorsolt értékpapírok	„ 19,600. —	
Atmeneti kamat-rovat	„ 40,862.65	20
Társulási biztosítások értékei	135,478	03
Értékpapírokra adott kölesönök	frt 6110.80	
Életbiztosítási kötvényekre adott kölesönök	„ 476,978. —	80
Jelzalog-kölesön	9961	59
Elemi osztálybeli pénzkészletek s egyenlegek } a képviselőségek-, ügynökségek- és feleknél	565,119	71
Életági „ „ „	178,501	25
Az intézet tehermentes házai Budapesten és Bécsben	1,681,858	98
Előre kifizetett életbiztosítási jutalékok	65,618	71
Butorzat és berendezési tárgyak, tűzmentes szekrények, nyomtatványok, czégtáblák a központban, valamint az összes vezér- és főügynökségi irodákban	55,000	—
Veszteség-egyenleg ¹⁾	127,249	44
	6,790,626	22

¹⁾ Az alapszabályok 45. §-sa értelmében a tartalékalapból fedeztetik.

AZ IGAZGATÓSÁG:

Budapest, 1890.

Kochmeister,
elnök.Laczkó,
alelnök.Schön,
vezérigazgató.

Aebly,

Bartholoni,

Joly,

Loisch,

Schenk,

Soubeyran,

Tauszig,
vezértitkár.

igazgatók.

A központi könyvvezetés nevében :

Sánta, Szendrei.

Biztosító Intézet

Deczember 31-én.

Teher.

		frt	kr
Részvényalaptőke		2.000,000	—
Tartalékalap		267,604	75
Tűzbiztosítási díjtartalék ¹	frt 691,000.—		
Tengerszállítmány-biztosítási díjtartalék	a viszbiztosított rész levo- násával és minden meg- terhelés nélkül " 37,000.—		
Jégbiztosítási díjtartalék	" 36,016.47		
Az életbiztosítási üzletág díjtartalékai és díjáthozatai	" 3.267,243.74	4.031,260	21
Tűzbiztosítási függő-károk tartaléka	frt 131,954.—		
Szállítm.-biztos.	a viszbiztosított rész levo- násával " 55,560.—		
Jégbiztosítási	" 3944.86		
Életbiztosítási	" 31,7-9 —	223,247	86
Társulási biztosítások betétei és kamatai		135,478	03
Az életbiztosítottak nyereség-tartalékai		4750	60
Különféle hitelezők		103,667	81
Alaptőke visszafizetési számla: 154 drb ideiglenes részvényjegy után darabonként 20 forintjával eddigelé fel nem vett tőke- visszafizetési összeg		3080	—
Tulfolyam-tartalék-alap visszafizetési számla : 141 drb ideiglenes részvényjegy után darabonként 8 frt ⁷² krjával eddigelé fel nem vett tőke- visszafizetési összeg		1229	52
A hivatalnokok segély-alapja		10,822	44
Fel nem vett osztalékok		9485	—
		6.790,626	22

¹) A későbbi években esedékes díjak összege 4.950,971 frt.

deczember 31-kén.

Ezennel elismerjük, hogy jelen mérlegszámlát a törvény és az alapszabályok értelmében megvizsgáltuk és kellő
rendben találtuk.

Budapest, 1891. ápril 16-án.

A FELÜGYELŐ-BIZOTTSÁG:

Rósa.

Mandello,

Ráday,

Wolf.

Adalék az unitárius történetíráshoz. E cím adható azon „Nyílt levél“-nek, melyet Kálmán Farkas gyomai lelkész Révész Kálmánhoz, a „Dunántúli Prot. Lap“ szerkesztőjéhez ennek „Unitárius történetírás“ című röpiratának kiadása alkalmából intézett. „Még boldogult „Vigil“ koromban észrevettem én — mondja Kálmán Farkas — többféle machinációt, melyeket a mi drága unitárius felebarátaink itt-ott ellenünk elkövetnek, s az időben a budapesti egyházi lapban fel is szólaltam. Láttam, tapasztaltam sok alattomos fondorkodásokat, különösen azt az engesztelhetlen gyűlölséget, melylyel irántunk viseltetnek, sőt még azt is tapasztaltam, hogy a rossz vicceket is megengedik maguknak“. Ezután adatokat sorol fel az unitárius történetírók, leplezetten Jakab Elek, megnevezve Kanyaró Ferenc eljárásáról, melyek dícséreteseknek nem igen mondhatók. A mi minket illet, mi világért sem gyönyörködünk a felekezeti torzsalkodásokban, s határozottan többre becsüljük a vallás-erkölcsi és egyházi élet belső építését; de, úgy látszik, hogy korunkban a hitvitázás a historiai ferdtések mezején ismét divatba jön, s e téren a tudományos önvédelmet és polemiát teljesen jogosultnak tartjuk, mint az egyházi öntudat ébredésének és elevenségének bizonyítékát. (A „Prot. E. és Isk. L.“ után).

Jogi hetilap. E címen városunkban a királyi tábla ideköltözésének alkalmára egy új szaklap indult meg, melynek felelős szerkesztője és kiadó tulajdonosa Takács Ferenc köz- és váltó ügyvéd, a debreczeni ügyvédi kar egyik legkiválóbb tagja. Megjelenik e lap minden szombaton s előfizetési ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. Ajánljuk e szaklapot megérdemelt figyelembe. A mennyire mi e dologhoz érthetünk, úgy látjuk, hogy kiváló szakértelemmel írott cikkek foglaltatnak benne.

Megjelent a „Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Évkönyve“ 1891-ről. Szerkesztette Kenessey Béla tükör következő tartalommal. 1. Elnöki megnyitó. Szász Károly. 2. Titkári jelentés. Kenessey Béla. 3. Költségelőirányzat. 4. Vagyonkimutatás. 5. Pénztári kimutatás 1890-ről. 6. Tagok névsora. 7. Statisztikai kimutatások. Ismélésekbe nem akarván bocsátkozni, csak azt jegyezzük ki az évkönyvből, hogy a Társaság pártfogó, alapító, rendes, pártoló és segélyező tagjainak száma a f. év január havában összesen 1121-et teszen. E tagok egyházkerületenként így oszlanak meg: dunamelleki 193; dunántúli 167; tiszáninneni 87, tiszántúli 249, erdélyi 272, az ágostai hitvallású ev. kerületekből dunáninneni 14; dunántúli 31; bányai 52; tiszai 57. A tiszántúli egyházkerület egyházmegyéi pedig a következő számokban tagjai a Társaságnak: Egyházkerület pártfogó 1. Alsó-Szaboles alapító 4, rendes 14, pártoló 4. Békés-Bánát pártfogó 1, alapító 11, rendes 7, pártoló 5, segélyező 1. Bereg alapító 1, rendes 2, segélyező 1. Bihar alapító 2, rendes 5, pártoló 1. Debreczen pártfogó 3, alapító 9, rendes 9, pártoló 2, segélyező 2. Érmellék alapító 1, rendes 2, pártoló 3. Felső-Szaboles pártfogó 1, alapító 5, rendes 16, pártoló 28, segélyező 30. Hevesnagyunság pártfogó 1, alapító 13, pártoló 8, segélyező 12. Máramaros-Ugoesa alapító 3, rendes 4, pártoló 2. Nagybánya alapító 2, rendes 1, pártoló 1. Nagykárolyi alapító 1, rendes 1, pártoló 5, segélyező 2. Nagyszalonta pártfogó 1, alapító 3, rendes 3, pártoló 6, segélyező 1. Szatmári alapító 1, rendes 5, pártoló 2. Összesen pártfogó 8, alapító 56, rendes 69, pártoló 67, segélyező 49. Az „Évkönyv“ kívánatra minden érdeklődőnek ingyen és bérmentve megküldetik.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

PÁLYÁZAT.

A n.-károlyi egyházmegyébe kebeleztetett máte-szalikai ev. ref. egyház lelkészi állomására pályázat nyittatik. Évi javadalma, mely készpénz, termény, tűzifa, földhaszonélvezet és stólából áll, mult évi hivatalos becslés szerint 974 frtra van értékelve, s így az egyház II-od osztályú. A megválasztandó állomását 1892. ápril 24-én foglalja el, az első évben azonban a jövedelemnek csak $\frac{1}{3}$ -át élvezi, $\frac{2}{3}$ -da e. m. statutum szerint az özvegyet illetvén. Szabályszerű pályázatok f. évi jun. hó 14-ig (bezárólag) nagytt. Segesvári József esperes úrhoz Kántor-Jánosiba küldendők.

Debreczen, 1891. május 21.

Révész Bálint, püspök.

Pályázat tanári állomásokra.

A hajdú-nánási ev. ref. gymnasiumban öt rendes tanári tanszékre pályázat hirdettetik.

A kívánt tanszakok:

1. *Latin nyelv és történelem.*
2. *Magyar és latin nyelv.*
3. *Magyar és német nyelv.*
4. *Mennyiségtan és rajzoló geometria.*
5. *Mennyiségtan és természettan.*

A rendes tanár (okleveles vagy jogosított) egy próba év után fog állandósíttatni; ha okleveles vagy jogosított tanárok kellő számmal nem pályáznak, oklevéllel nem bíró tanár-jelöltek is alkalmaztatni fognak helyettesekül, de a pártfogóság fentartja magának a jogot, hogy ha az illetők egy év alatt oklevelet nem szereznek, vagy annak megszerzésére megnyugtató lépéseket nem teendének: a velök betöltött tanszékek felett az év elteltével szabadon rendelkezessék. A megválasztott rendes tanárok a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanári nyugdíj-s gyámintézetnek jogosított s kötelezett tagjai.

Évi fizetés: a rendes tanároké 1000 frt, melyből 100 frt lakbér, — a helyetteseké 800 frt, — a fentartó ev. ref. egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve.

Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanár-jelöltek. A pályázni szándékozók folyamodványaik, melyekben életkoruk, vallásuk, állapotuk, hadkötelezettségi viszonyuk, végzett tanulmányaik, képesítésük, eddigi szolgálataik, testi épségük okmányokkal igazolandók, a h.-nánási ev. ref. gymnasium igazgató tanácsának alulírt elnökéhez a folyó évi junius hó 20-ig küldjék be. A megválasztottak állomásaikat folyó évi szeptember hó 1-ején elfoglalni kötelesek.

Hajdú-Nánás, 1891. május 12.

Pákozdi Lajos,
igazgató tanács elnöke.

2—3